

„Egy példás spanyol”: H. M. Gil-Robles

Alfonso Rojas Quintana könyvében a második spanyol köztársaság (1931–1939) idején alakult *jobboldali* pártszövetség, a CEDA (Confederación Española de Derechas Autónomas – Autonóm Jobboldal Spanyol Szövetsége) egykori vezetőjét, *María Gil-Robles*t mutatja be.

Gil-Robles személye körül ma is sok vita folyik a történészek között; a spanyol polgárháború idején mindkét fél hibáztatta, felelősnek tette a katasztrófa kialakulásáért, a köztársaság idején megvádolták puccs előkészítésével. A szélsőjobboldal túl „puhának” tartotta politikáját, míg Franco idején túl liberálisnak ítélték. 1936 és 1953 között Portugáliában tartózkodott, ezalatt Don Juan¹ személyes tanácsának tagja volt, megpróbálta Don Juan fiát, Juan Carlost távol tartani Franco eszméitől, sikertelenül. 1953-ban, hogy fiai Spanyolországban tanulhassanak, és ott töltsék katonai szolgálatukat, úgy dönt, visszatér az országba, ügyvédként praktizál. Majd később az Európai Együttműködés Spanyol Szervezete (AECE – Asociación Española de Cooperación Europea) elnökeként Münchenbe utazik egy konferenciára, ahol több más disszidenssel is találkozik. Ennek következményeként ismét száműzetésbe kényszerül. Miután ebből visszatér, írni kezd, és 1968-ban megjelent könyve, *No fue posible la paz* (A béke nem volt lehetséges) címmel.

Franco halála után, az 1977-es választásokon az Equipo Español de la Democracia Cristiana (Spanyol Kereszténydemokrata Csoport) tagjaként indult, azonban egyetlen mandátumot sem szereztek, így a CEDA egykori vezetője többé már nem lett tagja a kongresszusnak. 1980-ban bekövetkezett haláláig visszavonultan élt.

Alfonso Rojas Quintana, a madridi Complutense Egyetem doktora, középiskolai tanár 2010-ben megjelent könyvében részletesen bemutatja *José María Gil-Robles* életét. Az első fejezet Gil-Robles fiatalkoráról, tanulmányairól, első politikai eszméiről szól, majd az 1922–1931 között kezdődő politikai aktivitásának a bemutatásával folytatódik a könyv. Az ezt követő

1. Don Juan (Juan de Borbón): XIII. Alfonz fia, „Barcelona grófja”, a trón örököse, János Károly, a későbbi uralkodó apja.

fejezetek rövidebb időszakokat ölelnek fel. Rojas Quintana bemutatja Gil-Robles szerepét az 1931-es alkotmány létrehozásában, valamint részletesen leírja a CEDA megszületését.

Az 1934-1935-ös évek a CEDA hatalomra kerüléséről, a kormányzati tevékenységről, valamint az 1934. októberi harcokról² szól. A következő fejezetben az 1936-os eseményeket, a disszidálás okait magyarázza a szerző, ezután a polgárháború történéseit. 1942-től Don Juan támogatójaként mutatja be Gil-Roblest, majd 1946-tól Don Juan jobb kezeként említi, és leírja azt is, hogy fordult Don Juan ismét Franco felé, megszüntetve ezáltal a kapcsolatot Gil-Roblesszel.

A következő fejezetek a visszatérésről, a kereszténydemokrata mozgalomról szólnak, végül a visszavonultság utolsó éveiről ír a szerző. Az alábbiakban e fejezetek összefoglalását adjuk.

* * *

José María Gil-Robles a salamancai egyetemen jogot végzett, édesapja, Enrique Gil-Robles nyomdokaiba lépve ezzel. Fiatalkorától kezdve politikai és katolikus szervezetek tagja volt, 1922-ben csatlakozott is a Partido Social Popularhoz (Szociális Néppárt), valamint részt vett az *El Debate* szerkesztésében is.

A Második Köztársaság megszületésekor, az 1931. januári választásokon képviselőnek választották, részt vett a köztársasági alkotmányt létrehozó testületben is. Az 1931-es alkotmány körüli vitáknak egy fő pontja a katolikus egyház és az állam kapcsolata volt, ezzel együtt a vallás szabadsága, a házasság, valamint a válás szabályozása és az oktatás. Gil-Robles készen mutatkozott elfogadni a spanyol állam világi voltát, amennyiben az egyház jogait elismerik.

Még ebben az évben csatlakozott a konzervatív *Acción Nacional*-hoz (Nemzeti Akció), melyet 1932-ben kereszteltek át *Acción Popularra* (Népi Akció), melynek Gil-Robles már az egyik vezetője volt.

1933. február végén – március elején részt vett a CEDA alapításában, melybe integrálódott az *Acción Popular* is. Az új párt megnyerte az 1933-as választásokat, de nem abszolút többséggel (115 mandátumot szerez-

2. 1934 októberi harcok: általános sztrájkként indult, végül forradalmi harcra vált a jobb és baloldali pártok között. Az 1933-as általános választások után Alejandro Lleras a CEDA támogatásával tudott kormányt alakítani, 1934-ben azonban elveszíti a CEDA bizalmát, melynek tagjai részvételt követelnek a kormányban. A köztársaság elnöke, Alcalá-Zamora kinevezi a CEDA három miniszterét. Természetesen ezeket a kinevezéseket a baloldal nem támogatta. Madridban, október 5-én az UGT (Unión General de Trabajadores – Dolgozók Általános Szövetsége) általános sztrájkot hirdetett, de Asturiasban, Katalóniában, valamint Baszkföldön komoly fegyveres összecsapásokra került sor.

tek a 450-ből), így lehetetlenné vált az önálló kormány létrehozása. Ezért Alejandro Lerroux³ kormányát támogatta.

Lerroux 1935. május 6-án hadügyminiszterré nevezte ki Gil-Roblest. Miniszterként fő feladata a köztársasági hadsereg számára katonák toborzása.

Az 1936-os választásokon a baloldali *Frente Popular* (Népfront) győzelme után Gil-Robles a parlamenti ellenzék vezetőjévé válik. Miután szocialista milicisták egy csoportja megtámadja és megöli a szélsőjobboldal vezérét, José Calvo Sotelót⁴ (1936. július 12–13.), Gil-Robles úgy dönt, hogy a polgárháborúba sodródó Spanyolországot elhagyja, és Franciaországba megy. A Léon Blum⁵ által vezetett kormány azonban kiutasítja, ezért végül Portugáliában lelt menedéket.

A polgárháború idején Gil Robles az országban maradt híveit Franco erőinek támogatására szólítja fel, és Mola tábornokot⁶ is támogatta. Emlékirataiban (*No fue posible la paz*) azonban megjegyzi, nem volt tudomása a Franco szervezte katonai összeesküvésről. A háború végén, 1939-ben a monarchia ügyét elősegítendő, a Don Juan trónörökös belső tanácsának tagja lett. A monarchia restaurálása volt a fő szándékuk.

1953-ben tért vissza Spanyolországba, ahol szintén a mérsékelt jobboldali ellenzékét támogatta. Ebben az időszakban kezdi el írni emlékiratait, köztük az 1968-ban megjelent és már említett *No fue posible la paz* (Nem volt lehetséges a béke) címűt, melyben a spanyol polgárháborúhoz vezető okokat próbálja megadni, valamint igazolni szerepvállalását az eseményekben. A könyv hetekig a tíz leggyakrabban vásárolt könyv között volt, Gil-Robles számos köszönőlevelet kapott, azonban komoly zaklatásban és támadásban is része lett.

Visszatekintve saját szerepére, Gil-Robles úgy látta, hangsúlyozza a szerző, hogy hibája a II. Köztársaság alatt az volt, hogy egy egyezségen,

3. Lerroux (1864–1949): újságíró, politikus. Már Primo de Rivera diktatúrájának idején (1923–1930) is politikával foglalkozott, később, 1931-ben a II. Köztársaság kikiáltásában is részt vett. Ezután a jobboldali erőkhöz csatlakozott, melynek eredményeképpen az 1933-as választásokon, a CEDA-val egyezséget kötve alakított kormányt. 1933 és 1935 között háromszor került a kormány élére, az 1936-os választások sikertelensége után Portugáliába száműzetett.
4. Calvo Sotelo (1893–1936): politikus, Primo de Rivera diktatúrája alatt pénzügyminiszter. 1931–1934 között száműzetésben élt, majd 1934-ben tért vissza az országba. Emblematisz figurája a spanyol szélsőjobboldalnak. Köztársaság-ellenes, monarchista. 1936. július 13-án szocialista milicisták ölték meg.
5. Léon Blum kormánya: francia szocialista politikus, 1936 és 1937 között miniszterelnök. 1936-ban népfrontkormányt alakított kommunisták, radikálisok és egyéb baloldali csoportok bevonásával.
6. Mola tábornok (1887–1937): Az 1936-os katonai felkelés vezetője, a polgárháborúban Spanyolország északi részén, Baszkföldön irányítja a francóista csapatokat.

konszenzuson alapuló politikáért küzdött, felülkerekedve az ellentéteken. Mindezt egy olyan országban akarta, ahol ennek a konszenzus-építő politikának nem voltak hagyományai, ahol erővel, erőszakkal oldották és oldják meg a konfliktusokat.

Franco halála, 1975 után Don Juan fia, János Károly uralkodása és a demokratikus átmenet kezdődött. Ekkor Gil-Robles a kereszténydemokraták színeiben próbált visszatérni a politikába. Azonban pártjának az 1977-es választásokon szenvedett kudarca hatására végleg visszavonult a politikától.

1980-ban, nyolcvankét évesen még mindig igen aktív, számos cikket publikált, elsősorban az autonómiák(kis nemzetek: katalán, baszk, gallego) problematikájáról. Ennek a munkának gyümölcse a *La aventura de las autonomías* (Az autonómiák kalandja) című könyve. Ez év nyarán azonban infarktust kapott Teruelben. Ezután már kevesebbet dolgozott, emlékiratait rendezte, majd 1980 szeptemberében elhunyt.

A madridi konzervatív napilap, az ABC másnapi számában megjelent írás címe szerint „*Ha muerto un español ejemplar*” -- „elhunyt egy példás spanyol”.

Alfonso Rojas Quintana: *José María Gil-Robles. Historia de un injusto fracaso* (José María Gil-Robles. Egy igazságtalan kudarc története) Madrid, 2010. Ed. Síntesis.

Tóth Anita